

TWINTIG JAAR GELEDEN OVERLEED JOZEF VAN OVERSTRAETEN

Een aristocratisch man leidde 28 jaar de Vlaamse Toeristenbond

In 1896 te Sint-Truiden geboren, overleed te Leuven op 5 oktober 1986, na een meer dan gevuld leven op negentigjarige leeftijd Jozef van Overstraeten, vooral gekend als de voorzitter van de Vlaamse Toeristenbond-Vlaamse Automobilistenbond (VTB-VAB).

Al zeer jong engageerde hij zich in de Aktivistische beweging, organiseerde geregeld meetings en liet onder meer dr. Borms te Sint-Truiden spreken.

Zijn studies voor leraar volgde hij in het Waalse Malonne en hij behaalde in 1916 zijn diploma. Weliswaar een Frans getuigschrift. In 1917, in volle oorlogstijd, werd hij als regent benoemd.

Hij kon het niet met zijn geweten overeenstemmen om met een Franstalig diploma in Vlaanderen les te geven en heeft het volledige regentaat voor de centrale jury te Brussel in het Nederlands overgedaan. Hij slaagde en was meteen een unicum in Vlaanderen. Hij was de enige met een volwaardig diploma van regent zowel in het Frans als in het Nederlands.

Na de wapenstilstand van 1918 werd hij voor zijn Aktivisme opgesloten in de gevangenis en na vijf dagen weer vrijgelaten, maar... wel als leraar afgezet. Hij werd twee jaar privé-leraar bij dr. Alfons van de Perre⁽¹⁾ om dan door diens toedoen benoemd te worden aan het atheneum te Aalst, waar hij zou blijven tot 1944. Daarna volgde de gevangenis te Gent en het kamp van Lokeren om uiteindelijk na 11 maanden vrij gesproken te worden.

De laatste vijf jaar van zijn leraarschap bracht hij door te Sint-Jans-Molenbeek. Na zijn ontslag werd hij in 1952 als voorzitter van de VTB gekozen.

Een lange staat van dienst was aan die benoeming voorafgegaan.

Hij trad toe onmiddellijk na de stichting in 1922 toe tot de VTB. In 1927 werd hij ondervoorzitter, in 1929 officieel hoofdredacteur van *Toerisme* (later *De Toerist*), taak die hij in feite reeds vanaf 1926 waarnam. In 1933 werd hij afgevaardigd beheerder en in 1948 stichterhoofdredacteur van *De Autotoerist*.

Ondertussen behaalde hij aan de Universiteit van Gent nog een licentiaat in de kunstgeschiedenis en de oudheidkunde en nog een kandidaatsdiploma in de opvoedkunde.

Jozef van Overstraeten was een pluralist die vond dat geen enkele partij de waarheid in pacht had. Hij voelde wel veel voor het VNV en woonde de begrafenis bij van VNV-leider Staf de Clercq. Tijdens de oorlog waakte hij erover de VTB buiten de actieve collaboratie te houden. Schrik voor de volledige verduitsing van Vlaanderen was bepalend voor zijn terughoudendheid. Hij schreef daarover een brief naar 32 Vlamingen. Daarvoor riep men hem op het matje en kreeg hij de raad dat toch niet meer te doen. Zoniet zou hij gearresteerd worden. Onder meer deze brief leidde na de oorlog tot zijn uiteindelijke vrijspraak.

Om het Vlaams-zijn te bewaren stichtte hij midden in de oorlog het Verbond voor Heemkunde. Heemkunde als wapen tegen verduitsing, voor het behoud van het eigene.

De zogenaamde witten probeerden zich meester te maken van de VTB. Na zijn vrijspraak trad Van Overstraeten evenwel kordaat op en wist ze eruit te werken.

Jozef van Overstraeten liet zich Vlaming noemen maar voelde zich dat niet. Hij voelde zich ook geen Groot-Nederlander of Zuid-Nederlander; hij noemde zich gewoon 'Nederlander'.

Een overzicht geven van zijn volledig werk kan helaas niet in dit artikel. Hij publiceerde heel wat toeristische gidsen, gaf ontelbare spreekbeurten. Publiceerde de *Vlaamse Toeristische bibliotheek*, het *Handboek van de toerist*, *De Nederlanden in Frankrijk*, *Inleiding tot de heemkunde*, en vele andere.

Jozef van Overstraeten had de gave van het organiseren en het leiderschap.

Dries de Schepper uit Evergem, die 44 jaar actief was in de VTB-VAB, getuigt dat hij "de mens van Overstraeten heeft leren kennen, waarderen en als leidsman genomen voor zijn inzet in de Vlaamse Beweging. Hij was de onbuigzame, fiere, rechtvaardige sociale onvermoeizame flamingant, koppig maar rechtlijnig, begripzaam na confrontatie, dankbaar voor wie actief was in zijn vereniging, maar streng voor wie niet plichtsbewust zijn taak vervulde".

Na van Overstraetens vertrek in 1980 uit de VTB is deze organisatie nooit meer geweest waarvoor ze in het leven is geroepen. Het flauwe afkooksel wat er van overblijft, maakt de V in het logo niet meer waar.

Uit de brief ter gelegenheid van de viering van de 75ste verjaardag van van Overstraeten citeren wij de Antwerpse burgemeester Lode Craeybeckx: "hij is een figuur, een personage met sterke eigenheid en moeilijk onder te brengen in één of andere categorie; een man die zijn eigen weg koos, de lijn van dienstbaarheid aan het Vlaamse volk strak doortrekkend sinds zijn jeugd tot nu".

Van Overstraeten had het meest bewondering voor mensen als Borms, Stracke en Gantois. Voor Borms een buitengewone maar geen blinde verering, omdat hij in hem het verpersoonlijkte zuiver Vlaams gevoel zag.

In Willem Elsschot trof het de VTB-VAB-voorzitter "welk een week en edel gemoed er schuil ging onder het uiterlijk van de publiciteitsman". Hij herinnerde aan "zekere bijzonder humane, wrekende verzen" over Willem Gijssels en August Borms.

Bob Hulstaert

(*) Alfons van de Perre (13 juli 1872 – 4 augustus 1925): geneeskundige en voorvechter van het Nederlandstalig onderwijs, werd als kandidaat van de Nederduitse Bond in 1912 verkozen tot volksvertegenwoordiger op de lijst van de Antwerpse Meetingpartij. Was tevens medestichter en afgevaardigd beheerder van de krant *De Standaard*.

Literatuur:

Joos Florquin, *Jozef van Overstraeten* in *Ten Huize* van deel V 1969.

Arthur de Bruyne, *Jozef Van Overstraeten*, 1972.

Pieter Jan Verstraete & Kris Barrezele, *Vlaamse Portretten* deel 2, 1992.

Uit: *Bormshuis-Broederband*, Jrg. 43, nr. 4, september 2006